

Βιβλίο

Γράφουν : Φ. Κλεάνθης, Μ. Παπαδοπούλου, Κ. Σταματίου

28/2/76

Ο ποιητής Μάρκος Αύγερης

«ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΚΗΡΥΚΩΝ ΘΕΛΗΣΕ Η ΜΟΙΡΑ ΕΓΩ Ν' ΑΝΗΚΩ»

«... δοσκέ του άνέμου, μόνο τά λόγια σου έχων άπο- (μείνει». Μ.Α.

Γιά τίς τελευταίες γενιές, ο Μάρκος Αύγερης ήταν ο κριτικός, ο δοκιμιογράφος, ο στοχαστής της Άριστεράς. Πόσοι τον υπολόγιζαν σαν ποιητή; Τά παλιά, τά ανεικονικά του ποιήματα, έπρεπε νά τ' αναζητήσει ο έπιμοιος στίς διβλιοθήκες, σε περιοδικά τών άρχών του αιώνα. Μικρή κι άποπροσανατολιστική γένση τους μόνον άπαντούσε ο σύγχρονος, πάντα τήν ίδια, άπό «Άνθολογία»

γοτεχνία μέ τόν μοναδικό σε άκρίβεια και σαφήνεια λόγο του, βαβαίνοντας διαλεκτικά κι ο ίδιος, άπό κουβέντα σε κουβέντα τήν, πάντα άνοιχτή στην εξέλιξη, σκέψη του.

Ο Μάρκος Αύγερης τάχε όλα σκεφτεί. Η πνευματική του άποθήκη γνώσεων και ιδεών ήταν οίανη άπεραντή σ' έκταση. Έν τούτοις, άκουγε και τόν πιο μικρό σε χρόνια ή σε μυαλό. Όσο άκουγε, τά άεικίνητα πίσω άπ' τά γυαλιά μάτια του έπαιζαν χαμογελούσε άπό ευχαρίστηση σαν άνακάλυπτε κάτι τό άσθεντικό, ένα πρωτότυπο στοχασμό, μία πληροφρία πού άξιζε χαμογελούσε μ' εκείνη τήν καλωσυνάτη πάντα είρωνία του σαν ο άλλος έλεγε κουταμάρες. Άντίλεγε τό ουστό, μέ ύπομονη, σαφήνεια και συγκατάβαση. Δέ συγχωρούσε, όμως, τήν έπιμονή σε μίαν έξ αντικειμένου βλακώδη έπιση, σε μία δογματική θέση. Τότε, έξοργιζόταν, κι' αυτός ο φύσει εύγενικός άνθρωπος, ο Ηπειρώτης άριστοκράτης, γινόταν μπαρούτι, Τούρκος! Έίχε τρομακτικές τέτοιες έκρηξεις...

«Γιατί, γιατί, δέν τά γράφετε όλ' αυτά;» έπέμενε. «Είμαι τεμπέλης, Ένα ρεμάλι, Ένας β λά μ η ς... Στο βάθος, είμαι έπικουρείος...» Και, για ν' άλλάξη τήν κουβέντα, ν' άποφύγη τίς έξηγήσεις, στρέφoταν πρós τή νεαρή κοπέλλα τής συντροφιάς και ξανάρχιζε τόν μονόλογο — άυτή τή φορά, θεωρία περί Έρωτος. Λάτρεινε τό άραιο φύλο. Έως έσχάτων.

Κάποτε — κάποτε, άποσυρόμουν μέ τή Γαλάτεια σε μία γωνιά, ή στο άλλο δωμάτιο, και γευάμουν τίς τόσο συγκλονιστικές, τόσο παθιασμένες άναμνήσεις της άπ' τή ζωή της μέ τόν Καζαντζάκη. «Πρόσχε τή Γαλάτεια — φώναζε πειραχτικά ο γιατρός — είναι... παιδεραστής!» Και, πραγματικά, ή δολοζώντανη άυτή Κρητική τρελλαινόταν νά μιλήσει μέ τούς νέους, χαϊρόταν όσο τίποτ' άλλο τή ζεστασιά τής έπαφής μέ τά νεϊάτα. Ήταν Ένα θεριό!

Η ποίησή του

Σεμνός, ύποδειγματικά σεμνός, ο Αύγερης ποτέ δέν άναφερόταν στον έαυτό του. Τήν ποίησή του, ιδιαίτερα, τήν πρώτην, τήν είχε θέσει σε μία γωνία, μέσα του. Μόνο σαν κάποτε, σε μία ταβέρνα, ή άπαραίτητη χαζοχαρούμενη τής λογοτεχνικής συντροφιάς του ζητούσε έπιμονα νά μάς πει τή «Βάτω τήν Τασιά» πούχουτε όλες οι άνθολογίες, ο γιατρός ένιote ένέδιθε, κι' άρχιζε μέ τήν ίδιαζουσα φωνή του:

«Ιάν ήρθαν οι άμειτροι όχτροί τό πήραν τ' όμορφο καστρί- όσαναν σκλάβους νιούς και νιές, πήσαν κι οσήμια θημωνιές...»

Άν ήταν στην παρέα ο Βάρναλης, δέν τόχε σε τίποτα νά σαρκάσει: «Ταρατσάμ — ταρατσάμ», Άγαπιούνταν και τρώγονταν σαν τά σκυλιά...

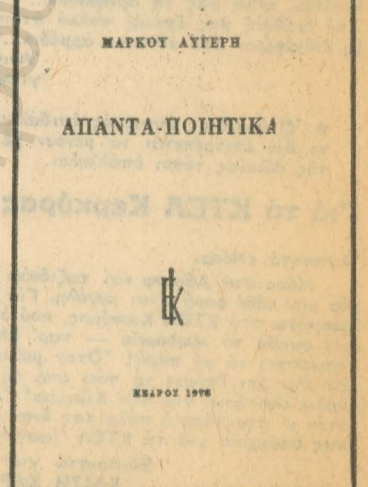
Νεϊάτο, μόνον τότε μπορούσε κανείς νά διακρίνη στο μάτι του Αύγερη πσση τρυφερότητα έτρεφε γι' αυτά τά παλιά του τραγούδια. Πολύ άργότερα — όταν είχα άπομακρυνθεί πιά άπ' τούς Αύγερηδες — μόρρεσα ν' άνακαλύψω τήν όμορφιά άυτής τής άρρενωπής πρώτης ποίησης του «γιατρού», πού ήταν, δέβαια, παλαμική, μά είχε τήν άφάδα του ήπειρωτικού δημοτικού τραγουδιού μέσα, μίαν άλλιώτικη λεβεντιά. Τό πολύστιχο «Τραγούδι τής Τάβλας», ιδιαίτερα, μέ τόν κρουστό δεκαπεντασύλλοδο, είν' ένας άριστοεργματικός ήπειρωτικός «Ερωτόκριτος» σε σμικρογραφία.

Γιατί, τώρα, μετά τήν πρώτη του ποιητική έκρηξη, άνάμεσα 1904 — 1908, ο ποιητής Αύγερης ούσιαστικά σωπαίνει; Ήτανε, δέβαια, ή έκτρική πού τόν άπορόφηση, ήτανε ή πολύχρονη στράτευση του άνάμεσα 1912 και 1922, ήτανε ή ύποτροφία

για τό Παρίσι, ή δημοσιούπαλληλία (είκοσι χρόνια έπιθεωρητής ύγιεινής στο ύπουργείο Έργασίας). Ύποπτεύομαι, όμως, πώς ήταν κυρίως τό μορφικό άδιέξοδο πού τόν σταμάτησε. Τά πρώτα ποιήματα, συναισθηματικά ξεσπάσματα φορτισμένα άπό παιδικές ή έφηβικές προσλαμβάνουσες παραστάσεις, έξέφραζαν τόν 20χρονο Αύγερη. Ύστερα, όμως; Πόσο θ' άφηνόταν στην παλαιμή στιχοπλοία; Κριτικός άπ' τή φύση του, απαιτητικός άπ' τόν έαυτό του, ο Α. δέ βρήκε τήν τομή, τό τέλειο πού θά του έπέτρεπε νά προχωρήσει παραπέρα. Προτίμησε νά σωπάσει λόγω άπό μισόν αιώνα, αν δέν ύπολογίσουμε τά σκόρπια περιστασιακά, πού ή Άντα Κατσιή - Γκίβαλου έχει δοκίμισε «Μεταγενέστερα» (έννια τραγούδια μέσα σε είκοσι χρόνια).

Τά στερνά του

Ξάφνου, φαίνόμενο μοναδικό, στα 1969 ή νέα έκρηξη. Ο «τεμπέλης», ο «βλάμης» Αύγερης είναι 85 χρονών και, καθώς ή δικτατορία έχει κλείσει τ' άριστερά έντυπα — μέ τό ζόρι του άποσπούσαν συνήθως τίς κριτικές μέletes και τά δοκιμα κι' εύτυχώς, γιατί έτσι συγκεντρώθηκαν οι πάντε θεωρητικοί του τόμοι πού κυκλοφόρησαν στις άρχές τούτης τής δεκαετίας, και δέ χάθηκε ή διδασκαλία του — καθώς λοιπόν τό Κόμμα δέν τόν «τραβούσε άπ' τό μα νικί» (Σαβδόπουλος), ο γιατρός έστράφη πρós έαυτόν. Κι' έχουσε τήν

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΓΕΡΗ ΑΠΑΝΤΑ-ΠΟΙΗΤΙΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ 1976

άνάσταση ενός ποιητή, πού, έχοντας μελετήσει πιά κι ότι μοντέρνο, φτιάχνει έλευθερα τραγούδια για τά βασικά τής ζωής: άπολογισμός πεπραγμένων, ή άπάλεια τής άγαπημένης συντρόφου, ο Έρωτας, ο κοντινός πιά θάνατος. Είναι μία ποίηση γεμάτη μνήμες, άπό τό «Άσμα Άσμάτων» και Έως Σεφέρη, μά μνήμες μεταπλασμένες σε ποίηση προσωπική πιά, άπελευθερωμένη. Τόσο τ' «Α ν έ τ έ δ ο μ α κ α ι Π α ρ ά λ λ η λ α» ή τό «Ζ ή τ ά ω τ ή λ έ ξ η» τών «Φ ω ν ώ ν τ ή ς ν υ χ τ α ς», όσο και τ' «Α ν έ κ δ ο τ α ς» είναι τραγούδια στίβαρά, νεο νικά και όχι γέροντα στα 90!

«... Κολύμπησα κάτω άπό τίς πο- τοκαλιές πού ήγίζαν κι άγγιζαν τό κύ- στήν Πόλην τ' όμορφαίλια χάρηκα άνατολές και δύσες στα Πριγκηπονήσια κάτω άπ' τ' άρωματικά πεύκα ξεπλωμένους.

Ω και μέθυσα μ' όλα τά κρασιά του κόσμου. Άπό κρασί και ποίηση μεθυσμέ- νος γύρισα καιρούς στ' άττικα άκρο- γιάλια.

Και μίαν άνοιξη με τό βού χα- μένο έζησα στα μυστικά περδόλια τής Μίρα - Βάι...» (Στή μάγισσα τή Λάγιολη)

«Είταν τότες πού οί μέρες μας τραγουδούσαν. Τώρα ή σιωπή πηχτώνει δλόγυρά μου με περιζώνει. Μά κι ένα πράσινο φύλλο στή σκισμή του δράχου είναι κι αυτό ένα μήνυμα κι είναι ένα πνεύμα τής ζωής πού μέ θυμάται...» (Όρφικά)

Κι' άυτή ή σπαρακτική άποτροφή «Μόρσιμον Ήμαρ», τό «Αφιέρωμα στην μνήμη τής Γαλάτειας!» «Σ' άποζητούν οι γυνάριμοί σου δρόμοι, μ' άπό καιριά γωνιά ή μορφή σου άχάρταχη για ζωή κι άγάπη δέ θά ξεπεροβάλει...» Καθμένη Γιόρικ, πού ναι τό πνεύμα σου τό ζωηρό και' εκείνη ή εύφορία του λόγου πού μεθούσε;

...Άπό άγώνα σ' άγώνα κι άπό καταστροφή σε καταστροφή. Μέσα σε νίκες κι ήττες θά δειώ- ουμε κι είναι αυτό κι ή άρχή και τό τέλος.»

Στίς 14 του Μάη 1973, ο Αύγερης έγραψε τό τελευταίο του ποίημα, τό ροντο "Άς πέσει ο κεραυνός» (δημοσιεύτηκε στα «Νέα» τήν έπομένη του θανάτου του, 8.6.73). Η μάχη άποτέλεσμά τής άρρώστιας του, τής προαισθητική του θανάτου, δέν είν' ύποκειμενική. Είναι βαθύτατα ύπαρξιακή:

«Άς πέσει ο κεραυνός μιά κ' οι θεοί μας οι έφέστιοι μάς έχων παρατήρει. Είναι κι αυτό μία κάποια λύση άς πέσει ο κεραυνός. Είναι πολλά τά κριματά μας, δέν τό βαστάει κ' ή ίδια ή φύση τέτοιος χαλασμένος κόσμος ες ξοφλήσει. Άς πέσει ο κεραυνός, ες πέσει ο κεραυνός! Θά ναι μία λύτρωση νά σήσει άυτή ή ζωή πούχει σαπίσει...»

Λοιπόν; Μεγάλο ποίητή ο Αύγερης; Δέ θά μπορούσε νά τό πει κανείς. Όμως, μοναδικό φαίνόμενο δια νούμενου πού, ύστερα άπό μία μακρότατη και καταξιασμένη θητεία στην έκπαιτρία τής Τέχνης, τήν κριτική, άνασπά τήν παρατημένη στον τοίχο λύρα γιά νά τραγουδή- σει. Και τραγουδεί άσθεντικά. Ύποπτεύομαι ότι ο μακαρίτης δάσκα- λος και φίλος, ο «βλάμης» Αύγερης, στο βάθος μόνον αυτό ήθελε σ' όλη του τή ζωή: νά γράφει ποίηση. Άργησε νά τό διαλέξει, αλλά τό τόλ- μισε. Ποτέ δέν είναι άργά για μία καλή επανάσταση: ούτε στα 90...

Φ. Κλεάνθης

σ' «Άνθολογία». Τά στερνά του πάλι ποιήματα, τά «γεροντικά» — τρόπος του λέγειν — σ' έλάχιστα άντίτυπα κυκλοφόρησαν («Άντίδρομα και Παράλληλα», 1969, «Φωνές τής νύχτας», 1971), περίπου άπό χέρι σε χέρι, άεκτός έμπορίου.

Τώρα, εύτυχώς, οί έκτελεστές τής διαθήκης του, ή φιλόλογος — διδάκτωρ τής Σορβόννης Άντα Κατσιή — Γκίβαλου κι' ο ποιητής — δι- κηγόρος Πέτρος Σπεντζής, συγκεν- τρώνοντας σ' έναν όγκώδη τόμο τά «Άπαντα - Ποιητικά» του Μάρκου Αύγερη (Έκδ. Κέδρος, σελ. 267), έπιτρέπουν τή σφαιρική γνώση πάνω στην ποιητική του «Δάσκα- λου» και, ταυτόχρονα, επιβάλλουν τήν άναθεώρηση των ιδεολογιών μας σχετικά μέ τήν πρωταρχικότητα τής κριτικής για τόν εύγενικό Ηπει- ρώτη διανοητή.

Ο άνθρωπος

ΈΕ άπαλών όνύχων, είχα τή μέγιστη εύτυχία νά γνωρίσω άπό κοντά τό τρομακτικό σε ζωντάνια ζεύγος Μάρ- κου Αύγερη — Γαλάτειας Καζαντζά- κη. Άρτι έπιστρώφας έκ Παρισίων, ήμουν κάτι παραπάνω άπό 20, κι έ- κείνοι κάπου 70. Όμως, θάλεγα πώς, αυτός ο μισός αιώνας διαφορά, ήταν σε βάρος μου! Για κοντά δέκα χρόνια, περνούσα τ' άπογέματα τής Κυριακής στο Ισόγειο τής Άλω- πεκής 11 και κάθε φορά έφευγα... ά- ναναζωμένος, ποτισμένος άπ' τή δρο- σιά τών δυό τεραστίων αυτών προ- σωπικότητων, πού σχεδόν ποτέ δέν συμφωνούσαν σε κάτι και αντίλεγαν μέ πάθος, ώσπου κάποτε, διαλεκτι- κά, έφταναν στην ίδια κατάληξη. Για νά ξαναρχίσουν, ιδιαίτερα ή Γαλά- τεια: — Τσί σου τόχα μαθές πει άπό τήν άρχή! Νά πού έρχεσαι στα λόγια μου...

Στό μεταξύ, μπορεί ο «Γιατρός» νά- χε αναλύσει μοναδικά τόν Ντοστο- γέφσκι ή τόν Τολστόϊ, νάχε διατυ- πώσει θεμελιωμένες, αν όχι πάντα άμοιρες μιάς «μαρξιστικής» προκα- τάληψης, άπόψεις πάνω στους «νεώ- τερους», τόν Έλιοτ, τόν Σάτρ, τόν Καμύ. Τού έλεγα τότε (δέν εί- χανε βγή τά κασετόφωνα): «Γιατί δέν τά γράφετε όλ' αυτά;» Γιατί, πραγματικά, άπό Κυριακή σε Κυ- ριακή κι' άπό ταβέρνα σε ταβέρνα, μεσοδόμοδα, ο Μάρκος Αύγερης ά- κάλυε τήν παγκόσμια σκέψη και λο-

BIBLIOTECA